

DIM 0220/1/12

**Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie**

**INFORMACJA
O ORGANIZACJI i DZIAŁALNOŚCI
SIECI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
w 2011 r.**

Sprawozdanie opisowe i tabele

opracowano wg wytycznych
Departamentu Mecenatu Państwa Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
(DMP/263/11/AG)

Lublin, luty 2012 r.

SPIS TRESCI

1. Stan i struktura bibliotek publicznych	3
2. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych	3
3. Zbiory biblioteczne	7
4. Obsługa czytelnicza specjalnych grup użytkowników	9
5. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków	12
6. Inwestycje, modernizacje, zmiany w infrastrukturze	14

SPIS TABEL

1. Liczba bibliotek i filii bibliotecznych – 2011 r.
2. Księgozbiory – 2011 r. .
3. Zbiory specjalne – 2011 r.
4. Czytelnicy – 2011 r.
5. Kadra bibliotekarska – 2011 r.
6. Budżet bibliotek – 2011 r.

1. Stan i struktura bibliotek publicznych

Województwo lubelskie dysponuje pełną siecią bibliotek stopnia podstawowego i powiatowego. W 2011 r. funkcjonowały **223 biblioteki**, w tym: **miejskich 52, wiejskich 171** (wraz z filiami to **600 placówek**). Status instytucji kultury posiada 47 bibliotek miejskich i 133 wiejskich.

W strukturach urzędu gminy funkcjonowała jedna biblioteka - GBP w Ułężu (pow. rycki). Jest ona częścią Zespołu Administracyjnego Placówek Oświaty i Kultury. Status bibliotek publiczno-szkolnych ma 7 filii w powiecie lubelskim z., w : Kępie i Kłodnicy Dolnej (GBP Borzechów), Przybysławicach (GBP Garbów), Ciecierzynie i Dysie (GBP Niemce), Bystrzycy Starej (GBP Strzyżewice) oraz w Poizdowie (MGBP Kock) w powiecie lubartowskim.

Liczba filii bibliotecznych wynosi 377, w tym **miejskich 84, wiejskich 293**. W roku sprawozdawczym utworzono **2 nowe filie** w MBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie. Tylko jedna biblioteka w województwie, GBP w Goraju (pow. biłgorajski) wydzieliła się ze struktur ośrodka kultury. Od stycznia 2012 r. Miejska Biblioteka Publiczna im. Henryka Sienkiewicza w Łukowie funkcjonuje jako samodzielna jednostka, uzyskawszy status instytucji kultury.

Biblioteki prowadziły **64 oddziały dla dzieci i 164 punkty biblioteczne**, w tym 133 na wsi. Największą sieć punktów bibliotecznych odnotowano w powiecie puławskim i tomaszowskim (po 22).

Jedna statystyczna placówka biblioteczna obsługiwała 3603 mieszkańców, z czego na wsi – 2 469, w miastach – 7 600. Dostęp do książki jest zróżnicowany. W województwie lubelskim 58 gmin (27 %) nie ma żadnej filii, a 56 gmin (26 %) - tylko jedną placówkę filialną. Stan ten jest wynikiem wieloletnich, niskich nakładów samorządów lokalnych na instytucje kultury, a także likwidacji filii przez niektóre samorzady.

2. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych

Zadania powiatowe realizuje **9 samodzielnych bibliotek powiatowych i 12 bibliotek miejskich**. Pełna sieć bibliotek stopnia powiatowego województwie funkcjonuje od 4 lat. Z czterech bibliotek powiatów grodzkich: Lublin, Biała Podlaska, Chełm, Zamość - trzy ostatnie, na podstawie porozumienia, pełnią funkcję nadzorczą nad bibliotekami powiatów ziemskich. W Lublinie funkcjonuje samodzielna PBP. W roku sprawozdawczym w organizacji sieci bibliotek powiatowych nie odnotowano istotnych zmian.

W: MBP Białej Podlaskiej, ChBP i MBP w Lublinie funkcjonują Działy Instrukcyjno-Metodyczne (2-3 osobowe). W większości powiatów zadania terenowe pełni jeden instruktor.

W bibliotekach powiatowych w Łęcznej i Hrubieszowie instruktorzy pracują na ½ etatu, w Lubartowie i Rykach zadania te realizują dyrektorzy (dyrektor PBP w Rykach pracuje na ½ etatu).

W roku sprawozdawczym **20 starostw** (bez miasta Lublin) przeznaczyło na biblioteki 2 178 000 zł. W stosunku do roku poprzedniego (2 073 000 zł), był to wzrost o 105 tys. zł. Statystyczne starostwo finansowało bibliotekę w kwocie 108 tys. zł - prawie 5 tys. zł więcej niż w 2010 r. 9 starostw przeznaczyło na prowadzenie bibliotek powiatowych średnio 165 tys. zł na placówkę, zaś 11 samorządów finansowało zadania powiatowe realizowane przez biblioteki miejskie średnio tylko 62 tys. zł na placówkę. Oznacza to, że dotowanie bibliotek miejskich z funkcjami powiatowymi było średnio aż o 103 tys. zł niższe, niż finansowanie samodzielnych bibliotek powiatowych.

Najwyższe kwoty na samodzielne biblioteki powiatowe przeznaczyły starostwa w: Krasnymstawie – 285 tys. zł (–5 770), Lublinie z. – 230 tys. zł (+5 500), Puławach – 211 026 zł (+94 579), Łęcznej – 186 tys. zł (+9 667), Opolu Lubelskim – 177 tys. zł (+6 107).

Niewystarczające, w stosunku do faktycznych potrzeb, było finansowanie zadań powiatowych przez starostwa w: Radzynie – 40 tys. zł (+5 tys.), Janowie Lubelskim – 42 tys. zł (+2 tys.), Włodawie - 41 tys. zł (+520 zł) i Chełmie – 42 200 tys. zł (+1 tys.).

Struktura wydatków starostw na zadania powiatowe przedstawiała się następująco:

- płace i pochodne – 1 643 605 zł (75,7 %),
- zakup zbiorów – 83 850 zł (3,9 %),
- wyjazdy w teren i do WBP – 14 189 zł (0,6 %),
- szkolenia powiatowe – 25 181 zł (1,1 %),
- publikacje – 94 733 zł (4,4 %).

Pozostałe 14,3 % wydatków to: utrzymanie bibliotek, doposażenie w sprzęt, prenumerata prasy, materiały biblioteczne. Z innych istotnych wydatków należy podać: w PBP Puławy – 75 556 zł na wydanie publikacji regionalnej i prasy powiatowej, w PBP Hrubieszów – 15 578 zł na publikacje regionalne.

Warunki lokalowe bibliotek powiatowych nie zmieniły się.

Kadra pracowników PBP i bibliotek miejskich, pełniących funkcje powiatowe, liczyła w roku sprawozdawczym 43 osoby (39 etatów i 4 ryczałty). W grupie tej jest:

9 dyrektorów PBP, 24 (23 etaty) instruktorów i 10 innych pracowników (głównie udostępniania). Kadra ta ma odpowiednie przygotowanie zawodowe i długi staż pracy.

4 biblioteki powiatowe (Lubartów, Lublin z., Puławy, Ryki) są placówkami instrukcyjno-metodycznymi. 5 pozostałych PBP, poza zadaniami terenowymi, gromadzi i udostępnia zbiory czytelnikom.

Merytoryczna działalność bibliotek pełniących zadania powiatowe ogniskowała się na:

- utrzymaniu zasięgu czytelnictwa,
- doskonaleniu organizacji bibliotek i ich współpracy,
- automatyzacji procesów bibliotecznych (w Łęcznej i Puławach - programów powiatowych)
- intensywnym szkoleniu kadry, także w ramach programów ogólnopolskich,
- upowszechnianiu piśmiennictwa,
- promocji regionalizmu.

W bibliotekach powiatowych zarejestrowano 5 373 czytelników. Najwięcej czytających zarejestrowały: PBP w Krasnymstawie – 2 131, PBP w Łęcznej – 1 572.

Biblioteki wypożyczyły na zewnątrz 70 686 jednostek, z tego PBP w Krasnymstawie – 42 214. Statystyczny czytelnik wypożyczył do domu 13,2 wol. Prezencyjnie udostępniono 36 655 wol., w tym – 31 639 w Krasnymstawie.

Wiodącą formą doskonalenia zawodowego były **seminaria powiatowe**. Zorganizowano ich 99 (w 2010 r. - 97), tj. średnio 5 w powiecie. Najaktywniejsze były biblioteki powiatowe w Hrubieszowie i Lublinie z. (po 8 szkoleń).

Tematyka tych szkoleń była bardzo zróżnicowana, zależna od aktualnych potrzeb placówek terenowych. Analizowano efekty pracy, doskonalenie i organizację warsztatów, automatyzację procesów bibliotecznych, kształtowanie księgozbiorów. Promowano piśmiennictwo z podkreśleniem regionalistów, prezentowano wybrane formy działań k-o, w tym Rok Miłosza oraz rocznice regionalne i lokalne. Preferowano formę warsztatów i seminariów wyjazdowych poza teren powiatu i województwa.

W województwie dużą wagę przywiązywano do **wyjazdów instruktorów** (rzadziej dyrektorów) **w celu pomocy warsztatowej** do placówek sieci podopiecznej. Odnotowano 891 dni wyjazdowych, tj. średnio 44 na powiat (w 2010 - 973). Najaktywniejsze (w granicach 70 wyjazdów) były biblioteki w: Biłgoraju, Chełmie, Lublinie z., Łęcznej i Puławach.

Wiodącymi tematami wyjazdów instruktorskich były:

- szkolenia i praktyki (178 dni),

- analizy pracy i poprawa organizacji bibliotek (140 dni),
- działalność popularyzatorska (124 dni),
- dobór i selekcja zbiorów (123 dni),
- komputeryzacja (109 dni).

Biblioteki w Łęcznej i Puławach kontynuowały tworzenie powiatowych wirtualnych katalogów (środki z Unii Europejskiej).

Większość bibliotek inicjowała bądź kontynuowała **akcje czytelnicze oraz konkursy o zasięgu powiatowym**. Z ciekawszych należy tutaj wymienić:

- w Białej Podlaskiej - IX edycję cyklu „Ocalić od zapomnienia”
ph. „Zapomniane historie, ciekawe miejsca”,
- w Hrubieszowie - XI edycja programu „Bezpieczna Szkoła – Bezpieczny Powiat Hrubieszowski”,
- w Lubartowie - „Czytelnik Roku 2011”,
- w Opolu Lubelskim - konkurs przyrodniczo-ekologiczny „Poznaj obszary chronione powiatu opolskiego”,
- we Włodawie - „XII Powiatowy Festiwal Twórczości Dziecięcej”.

Wszystkie analizowane biblioteki organizowały liczne **lokalne imprezy czytelnicze**, w tym spotkania z pisarzami i ciekawymi ludźmi, przeglądy literatury, wystawy, imprezy dla dzieci i konkursy o zasięgu miejskim oraz powiatowym.

W 11 bibliotekach stopnia powiatowego funkcjonowały Dyskusyjne Kluby Książki. Najaktywniejsze z nich działają w Chełmie, Świdniku, Tomaszowie Lubelskim i Włodawie.

* * *

Działalność bibliotek stopnia powiatowego wspierał Dział Instrukcyjno-Methodyczny WBP. Pod nadzorem dyrektora WBP określano i realizowano wojewódzką politykę biblioteczną, koordynowano ogólnopolskie programy biblioteczne (PRB, Biblioteka+, DKK, MAK+), sprawowano ustawowy nadzór instrukcyjno-metodyczny i szkoleniowy nad siecią placówek województwa.

Instruktorzy przepracowali w placówkach terenowych 453 dni, w tym - **46 dni szkoleniowych** w ramach PRB i Biblioteka+ oraz **28 dni szkoleń własnych**, w tym 13 komputerowych dla bibliotekarzy województwa.

Umacniano sieć bibliotek, poprawiano organizację pracy, zabiegano o utrzymanie stanu czytelnictwa, pomagano przy automatyzacji procesów bibliotecznych i kształtowaniu zbiorów z akcentowaniem selekcji. Przeprowadzono kilka wojewódzkich form upowszechniania czytelnictwa, w tym związanych z Rokiem Czesława Miłosza: dwie

wystawy (w tym objazdowa) i konkurs prasowo-czytelniczy. Przeprowadzono XVII edycję Nagrody im. Anny Platto i wojewódzki program „Wzorowa Biblioteka 2011 Roku”.

Wspólnie z Narodowym Bankiem Polskim i „Kurierem Lubelskim” przeprowadzono wojewódzki konkurs prasowo-czytelniczy ph. „Ossendowski”.

Na rzecz sieci terenowej pracowały też inne działy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. Z Działem Naukowo-Wydawniczym współredagowano kwartalnik informacyjno – metodyczny „Dostrzegacz Biblioteczny”. Dział Zakupu i Dystrybucji Materiałów Bibliotecznych zaopatrywał 162 placówki województwa w nowości wydawnicze wraz z kartami katalogowymi lub opisami na CD. Promował też nowości w trakcie szkoleń oraz podczas dostarczania książek do bibliotek. Pracownia Plastyczna WBP wspomagała proces tworzenia wystaw objazdowych, pomagała w projektowaniu i aranżacji wystroju nowych obiektów bibliotecznych. Dział Bibliografii Lubelszczyzny i Wiedzy o Regionie współrealizował szkolenia z zakresu tworzenia bibliografii w bibliotekach samorządowych. Prawnicy WBP pomagali w rozstrzyganiu trudniejszych problemów prawnych bibliotek.

3. Zbiory biblioteczne, czytelnictwo

Księgozbiór w bibliotekach publicznych województwa lubelskiego liczył na koniec 2011 r. **6 238 910 wol.** W stosunku do poprzedniego roku zmniejszył się o 43 493 wol. Średni wskaźnik liczby książek na 100 mieszkańców wynosi 289,9.

W 2011 r. **zakupiono łącznie 192 738 nowych książek**, o 15 725 wol. więcej niż w poprzednim roku. Zakup stanowi 77,4% ogółu przybytków. **Ze środków otrzymanych od BN (MKiDN) zakupiono 53 033 woluminów** – o 15 452 więcej niż w 2010 r. (27,5% ogółu zakupionych książek). **Ze środków organizatorów zakupiono 138 880 wol.**, - o 2 705 więcej, niż w 2010 roku.

11 bibliotek dokonało zakupu nowości ze środków pozyskanych z innych źródeł (825 wol.). Na zakup książek biblioteki przeznaczyły 3 102 497 zł, co stanowi 4,3% całego budżetu.

Oprócz książek zakupiono łącznie 12 532 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych, w tym ze środków MKiDN – 608.

Wskaźnik zakupu w województwie wzrósł o 0,8 i wynosi **9 wol./100 mieszkańców**, w tym 6,5 ze środków organizatorów i 2,5 ze środków MKiDN.

W procesie uzupełniania księgozbiorów były preferowane nowości wydawnicze oraz potrzeby dominujących grup czytelniczych. W większych bibliotekach, a szczególnie w bibliotekach pełniących funkcje powiatowe, tworzących księgozbiory specjalistyczne – konsekwentnie nabywano literaturę o charakterze naukowym, przeznaczoną dla czytelników

uczących się i studiujących. Poza księgarniami i hurtowniami, książki nabywano drogą internetową oraz w Dziale Zakupu i Dystrybucji WBP w Lublinie; znaczna część bibliotek terenowych skorzystała z propozycji i oferty WBP - zakupiono ponad 9,5 tys. nowości wydawniczych za łączną kwotę ok. 336,5 tys. zł.

W ciągu roku ubyło 291 308 wol. (4,5 %), z czego **260 930 - w wyniku selekcji** (89,6% ogółu wycofanych książek). W 2011 r. najaktywniejsze w procesie selekcji były biblioteki MBP w Lublinie i powiatu zamojskiego (ponad 23 tys. wol.), biłgorajskiego (ponad 19 tys. wol.) i krasnostawskiego (ponad 15 tys. wol.).

Usuwanie ze zbiorów bibliotek książek zdezaktualizowanych i zniszczonych, jak i wdrażanie zasad racjonalnej polityki gromadzenia, jest nadal ważnym kierunkiem działań instruktorskich WBP odnośnie sieci bibliotek terenowych. Od kilku lat przeprowadza się w poszczególnych powiatach warsztaty selekcyjne dla bibliotekarzy oraz profilowanie księgozbiorów podręcznych. Celem jest pomoc w przygotowywaniu zbiorów bibliotek do tworzenia elektronicznych baz katalogowych. Łącznie, nie licząc 5 udostępniających zbiory bibliotek powiatowych i kilku bibliotek powstałych w ostatnich latach - ponad 70 placówek ma aktualne zbiory (na podstawie półrocznych sprawozdań), czyli posiadających ponad 80% książek wydanych po 1990 r. Wskaźniki powyżej 70% nowego zasobu notują 3 powiaty: kraśnicki, łączyński i lubartowski, a powyżej 50% - 6 powiatów. Gruntownych selekcji wymagają natomiast zbiory ok. 100 placówek w całej sieci wojewódzkiej, głównie filii bibliotecznych.

87 bibliotek stopnia podstawowego (z 223) posiada **zbiory specjalne o łącznej liczbie 318 433 jednostek inwentarzowych**. Najwięcej egzemplarzy wykazuje 5 bibliotek : **WBP w Lublinie – 169 789**, ChBP w Chełmie – 46 610, MBP w Lublinie – 26 618, Książnica Zamojska w Zamościu – 13 470, MBP w Białej Podlaskiej – 11 561. Mniej niż 10 jednostek inwentarzowych zadeklarowało 15 bibliotek, z tego w 9 placówkach jest ich mniej niż 5. Ze środków organizatorów zakupiono 9 464 egzemplarzy, natomiast ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego - 608.

Czytelnicy korzystają ze zbiorów specjalnych wypożyczając je na zewnątrz lub korzystając na miejscu. W 36 bibliotekach 19 powiatów **wypożyczono łącznie 103 230 jednostek inwentarzowych**, tj. 33%. Zbiory specjalne w WBP w Lublinie udostępniane są jedynie w czytelni (3 063). W 17 bibliotekach w 16 powiatach oraz w WBP w Lublinie udostępniono prezencyjnie 16 665 egzemplarzy, tj. 5,3 % zasobu.

W 2011 r. w bibliotekach województwa **zarejestrowano łącznie 7 644 244 wypożyczeń bibliotecznych**.

Aktywność czytelnicza w województwie wzrosła do 20,1 wypożyczeń/czytelnika, średnia liczba wypożyczeń na 100 mieszkańców wyniosła 355,2. Na miejscu udostępniono 582 982 książek.

Najwyższą aktywność wypożyczeń na czytelnika odnotowano w MBP w Lublinie (26,1), a w skali powiatów - w bialskim z. (22,9) i biłgorajskim (22,6). Powyżej średniej wojewódzkiej lokuje się 7 powiatów.

W sieci bibliotek publicznych województwa **zarejestrowano 381 050 czytelników**, tj. o 970 mniej niż rok wcześniej. Wskaźnik zasięgu czytelnictwa wynosi w dalszym ciągu 17,7 %.

Wzrost liczby czytelników zanotowano w 11 powiatach (hrubieszowski, janowski, lubartowski, lubelski grodzki, łączyński, łukowski, parczewski, puławski, świdnicki zamojski gr. i z.) - łącznie o 4 581 czytelników. Największy wzrost wykazano w MBP w Lublinie – 2 978 czytelników oraz w powiecie puławskim – 700 osób.

Największe spadki czytelnictwa odnotowano w MBP w Białej Podlaskiej (- 2 698) /remont kapitalny obiektu/ oraz w powiatach włodawskim (-537) i biłgorajskim (-230).

Najwyższy % zasięgu czytelnictwa zanotowano w miastach: Tomaszów Lubelski (30), Biała Podlaska (29,3), Nałęczów (28,3), Puławy (27,6), Łęczna (26,5) oraz w powiatach: łączyńskim (23,7), puławskim (21,3) i świdnickim (20,1).

4. Obsługa czytelnicza specjalnych grup użytkowników

Biblioteki sieci wojewódzkiej od lat podejmują systematyczne działania na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych. Oprócz przełamywania barier architektonicznych oraz udogodnień w korzystaniu z księgozbiorów (w tym specjalistycznych), proponują udział w życiu kulturalnym lokalnych społeczności. Działania realizowano:

- poprzez kształtowanie u bibliotekarzy właściwych postaw odnośnie użytkowników specjalnej troski oraz ich potrzeb,
- aktywizowanie bibliotek do podejmowania współpracy z miejscowymi domami pomocy, ośrodkami, stowarzyszeniami,
- prowadzenie punktów bibliotecznych,
- realizowanie projektów, grantów, konkursów,
- inspirowanie do podejmowania integracyjnych form pracy kulturalno-oświatowej.

Od wielu lat 1 osoba z Działu Instrukcyjno-Metodycznego WBP im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie specjalizuje się w pracy na rzecz czytelnictwa osób niepełnosprawnych i seniorów, udzielając pomocy metodycznej i szkoleniowej zainteresowanym bibliotekom. Wspomaga merytorycznie i hospituje imprezy kulturalno-

oświatowe. Promuje wydawnictwa o oddziaływaniu terapeutycznym i przeznaczone dla osób z różnymi dysfunkcjami. Od 10 lat odbywają w WBP, się z udziałem instruktora i innych bibliotekarzy, zajęcia Grupy Literacko-Radiowej Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Systematycznie poszerzane są **specjalistyczne księgozbiory** o książkę mówioną oraz elektroniczną. Zbiorami takimi mogą się poszczycić biblioteki w większych miastach, ich filie i oddziały, ale od paru lat również mniejsze biblioteki dokonują tego rodzaju zakupów. Najzasobniejsze zbiory oferują tym czytelnikom:

- 4 biblioteki grodzkie (w Białej Podlaskiej, Chełmie, Lublinie, Zamościu),
- 2 miejsko-powiatowe i 1 miejsko-gminna (w Biłgoraju i Świdniku oraz Opolu Lubelskim),
- 5 miejskich (w Kraśniku, Lubartowie, Łukowie, Puławach, Radzynie Podlaskim).

Od lat kupowane są do wielu bibliotek (także gminnych) książki z dużym drukiem (dla osób słabowidzących), jednak oferta tych pozycji na rynku wydawniczym jest niewystarczająca i nie zaspokaja zapotrzebowania.

Biblioteki zabiegały o **przystosowanie architektoniczne budynków i lokali bibliotecznych** do obsługi osób niepełnosprawnych (dotyczy to szczególnie nowobudowanych i remontowanych lokali) – liczba ich z każdym rokiem rośnie i na koniec 2011 r. odnotowano 70 takich placówek.

Specjalistyczny sprzęt do odsłuchiwania, z programem mówiącym oraz do powiększania tekstu i odczytywania pisma Braille'a posiadają tylko dwie placówki w województwie lubelskim: MBP w Lublinie oraz Książnica Zamojska im. S.K. Zamoyskiego.

Na terenie województwa lubelskiego ponad 50 bibliotek systematycznie pracuje **na rzecz czytelnictwa osób niepełnosprawnych**, m.in. poprzez stałą współpracę ze **szpitalami** (filie bibliotek w: Białej Podlaskiej, Lublinie, Puławach, Świdniku, Zamościu), **zakładami opiekuńczo-lecznicznymi** (GBP w Milanowie; GBP w Milejowie oraz Filia w Łysołajach); **ośrodkami szkolno-wychowawczymi, domami pomocy społecznej, warsztatami terapii zajęciowej, stowarzyszeniami** (biblioteki grodzkie w: Białej Podlaskiej, Chełmie, Lublinie, Zamościu; biblioteki powiatowe, miejskie, miejsko-powiatowe, miejsko-gminne w: Bychawie, Bełżycach, Dęblinie, Hrubieszowie, Józefowie, Krasnymstawie, Kraśniku, Międzyrzeczu Podlaskim, Parczewie, Piaskach, Poniatowej, Puławach, Radzynie Podlaskim, Rykach, Świdniku, Tarnogrodzie, Włodawie; gminne w: Firleju, Gościeradowie, Kodniu, Siedliszczu, Stoczku Łukowskim z/s w Starych Kobiałkach). W 2011 r. MGBP w Parczewie została uhonorowana statuetką „Przyjaciel WTZ CARITAS w Parczewie”.

Wiele bibliotek prowadziło **cykliczne zajęcia dla osób starszych** (współpracują one z Klubami i Świetlicami Seniora), włączały się w organizację lub współorganizację spotkań opłatkowych dla seniorów i osób samotnych; prowadziły Dyskusyjne Kluby Książki, Kluby dla Czytelników Dorosłych READCOM oraz Klub Czytelników Niesłyszących. Zacieśniane były kontakty z kołami emerytów ZNP, Związkiem Emerytów Rencistów i Inwalidów oraz kombatantami. Najaktywniejsze były tu biblioteki miejskie w: Lublinie, Hrubieszowie, Nałęczowie, Parczewie, Piaskach, Puławach, Rykach. W grupie bibliotek gminnych wyróżniły się placówki w: Aleksandrowie, Borzechowie, Drelowie, Karczmiskach, Gościeradowie, Ludwinie, Łaziskach, Wilkowie).

Biblioteki współpracowały z Lubelskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku i jego filiami w MBP w Krasnymstawie, MGPB w Opolu Lubelskim, PBP-CK w Parczewie, MBP w Tomaszowie Lubelskim, MBP we Włodawie, Książnicy Zamojskiej.

Od 2 lat powszechne stało się prowadzenie przez biblioteki kursów obsługi komputera dla seniorów (m. in. z programu „Akademia Orange dla bibliotek”). Wiele placówek włączyło się w 2011 r. w akcję „Tydzień z Internetem. Pomyszkuj w bibliotece”, zorganizowaną w ramach Tygodnia Bibliotek.

Akcja „Książka na telefon” – dostarczanie książek niepełnosprawnym i seniorom za pośrednictwem członków rodziny, sąsiadów, opiekunów, stażystów, wolontariuszy oraz bibliotekarzy, stała się powszechną w sieci w województwie formą udostępniania. Bibliotekarze udzielali pomocy przy wyborze literatury. Dla ułatwienia dostępu tym czytelnikom do zbiorów i informacji, kilka bibliotek założyło punkty biblioteczne przy szpitalach, ośrodkach terapii zajęciowej, placówkach wychowawczo-oświatowych, i klubach seniora.

Biblioteki prowadziły wiele **działań kulturalno-oświatowych** adresowanych do użytkowników specjalnej troski, aby ułatwić im uczestnictwo w kulturze oraz zapobiegać wykluczeniu społecznemu. Organizowane były konkursy, wystawy, spotkania z ciekawymi ludźmi, pisarzami, twórcami ludowymi, wycieczki, zajęcia tematyczne.

Imprezy o najszerzym odbiorze, to:

- wystawa „Dzieci różnych stron świata” Specjalistycznego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Lublinie – WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie,
- III Bialski Festiwal Okołoliteracki z Wojciechem Kuczokiem w roli głównej – MBP w Białej Podlaskiej,

- konkurs „Zamojszczyzna – moja mała ojczyzna” oraz „Historia może być pasją. Wydarzenie budujące mój patriotyzm” – Książnica Zamojska,
- konkurs recytatorski „Poezja dziecięcej radości i młodzieńczych marzeń” – „Jan od Biedronki – poezja ks. Twardowskiego” oraz powiatowy „Konkurs Czytelniczy dla Słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku” – MBP we Włodawie,
- wystawa „Okiem dziecka malowane” – Filia nr 1 MBP w Kraśniku oraz „Festiwal Dziecięcej Radości. Rymy, rytmy i rysunki” – MBP w Kraśniku,
- konkurs „Myśli w Słowa Zamknięte” – PBP-CK w Parczewie,
- Powiatowy Festiwal Pieśni Patriotycznej – GBP w Tuczej.

W celu zapewnienia użytkownikom specjalnej troski jak najlepszej obsługi, biblioteki realizowały projekty, programy i konkursy (projekt „Aktywni Rodzice” – powiat bialski z., program „Życie zaczyna się po czterdziestce” – MBP w Lublinie, „Wiejska Akademia Seniorów” – powiat lubartowski).

Bezpośrednią lub pośrednią opieką przez biblioteki zostało objętych w 2011 r. łącznie ok. 14 tys. mieszkańców województwa.

5. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków

W 2011 r. biblioteki województwa lubelskiego pozyskały wiele środków zewnętrznych na inwestycje, wydawnictwa i działalność bieżącą. Poszukiwały różnorodnych źródeł finansowania w dostępnych programach. Szansą na dofinansowanie były zarówno środki pochodzące z projektów operacyjnych z budżetu Unii Europejskiej, Programu Rozwoju Bibliotek finansowanego ze środków Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności a także Lokalnych Grup Działania.

W ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007 – 2013**, Osi Priorytetowej VII: Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna, Działanie 7.1 „Infrastruktura kultury i turystyki” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Regionalnego środki otrzymały 2 biblioteki miejskie pełniące także funkcje powiatowe. Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej pozyskała 6 571 735 zł na projekt „Modernizacja i rozbudowa infrastruktury MBP: remont i modernizacja Biblioteki Głównej; utworzenie Multimedialnej Biblioteki dla Dzieci i Młodzieży wraz z Multimedialem” Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie otrzymała 2 094 376 zł na projekt „Poprawa dostępności do zasobów Miejskiej Biblioteki Publicznej dla mieszkańców Włodawy”.

Najwięcej bibliotek otrzymało dofinansowanie w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013** działanie 413 „Wdrażanie lokalnych strategii

rozwoju dla małych projektów”. W ramach tego programu placówki otrzymywały środki na realizację dwóch działań: remontów lokali bibliotecznych i ich doposażenie, na wydawnictwa lokalnych monografii i albumów oraz organizację wydarzeń kulturalnych.

Na remonty i doposażenie lokali 9 bibliotek w ramach 10 projektów otrzymało 1 496 597 zł. Na wyróżnienie zasługuje Biblioteka Publiczna Gminy Zamość z/s w Sitańcu, która zrealizowała 2 projekty: „Rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej z przeznaczeniem na Filię biblioteczną w miejscowości Mokre” – 500 000 zł oraz „Rozbudowę budynku na Filię biblioteczną w miejscowości Żdanów” – 332 149 zł. Środki na remonty otrzymały również: BPG Włodawa z/s w Susznie – 344 926 zł, GBP Wyryki (pow. włodawski) – 196 480 zł, GBP Mircze (pow. hrubieszowski) – 35 520 zł, GBP Skierbieszów (pow. zamojski) – 28 089 zł, MGBP Parczew – 17 830 zł, MBP Piaski (pow. świdnicki) – 16 686 zł, GBP Sosnowica (pow. parczewski) – 14 000 zł, GBP Międzyrzec Podlaski z/s w Jelnicy (pow. biański) – 10 917 zł.

Na lokalne wydawnictwa i organizację imprez kulturalnych 9 bibliotekom przyznano, w ramach 11 projektów, 171 004 zł. GBP w Podedwórzcu (pow. parczewski) otrzymała środki na 2 projekty: Opracowanie i wydanie albumu „Cztery strony Gminy Podedwórze” – 17 654 zł oraz na opracowanie DVD „Misterium Wielkiego Tygodnia” – 7 885 zł. Również MGBP w Nałęczowie, pow. puławski przyznano środki na 2 projekty: „Biblioteka oknem na świat” – 8.840 zł i „Nałęczów – historia mniej znana” – 8 518 zł. Pozostałe biblioteki, które otrzymały środki to: GBP Żyrzyn (pow. puławski) – 25 000 zł, GBP Lubartów – 23 584 zł, GBP Wisznice (pow. biański) – 20 210 zł, PBP Hrubieszów – 20 000 zł, GBP Modliborzyce, (pow. janowski) – 16 169 zł, MGBP Krasnobród (pow. zamojski) – 15 000 zł, PBP Puławy – 8 144 zł.

Biblioteki pozyskiwały także środki z PROW za pośrednictwem powstających na terenie województwa lubelskiego **Lokalnych Grup Działania**. GBP w Garbowie, pow. lubelski otrzymała 20 851 zł w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla LGD „Kraina wokół Lublina” na „Remont świetlicy przy GBP i organizację Garbowskich Spotkań Tanecznych”. MBP w Józefowie, pow. biłgorajski z LGD „Nasze Roztocze” otrzymała 19 609 zł na wydanie albumu „Gmina Józefów – wrota Roztocza”. GBP w Wierzbicy, pow. chełmski na „Warsztaty gastronomiczne w zakresie kuchni regionalnej dla mieszkańców Gminy Wierzbica” otrzymała 14 033 zł z LGD „Polesie”. GBP w Łukowej, pow. biłgorajski wyremontowała pomieszczenia biblioteczne za 11 173 zł otrzymane z LGD „Ziemia Biłgorajska”

Biblioteka Publiczna Gminy Ruda Huta, pow. (chełmski) wystąpiła o środki z **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki** Działanie 7.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”. Na realizację warsztatów dla mieszkańców ph. „Dziennikarz gminny” otrzymała 41 103 zł.

208 bibliotek, które przystąpiły do II rundy **Programu Rozwoju Bibliotek**, otrzymało sprzęt o łącznej wartości 997 383 zł (217 zestawów komputerowych, 20 laptopów, 20 projektorów, 165 urządzeń wielofunkcyjnych, 58 drukarek A3, 204 aparaty cyfrowe).

Bardzo popularne wśród bibliotek było korzystanie z oferty **Akademia Orange dla bibliotek** proponowanego przez Telekomunikację Polską S. A. Środki wykorzystywane były na pokrycie kosztów z tytułu opłat instalacyjnych, aktywacyjnych, abonamentowych oraz sprzętowych niezbędnych do zapewnienia dostępu do Internetu w placówce głównej i filiach. Z programu w 2011 r. skorzystało 65 bibliotek na łączną sumę 137 957 zł. Największą sumę pozyskały: MBP Lubartów – 6 370 zł, GBP Hańsk, pow. włodawski – 5 880 zł, MBP Radzyń Podlaski – 5 789 zł, MBP Łuków – 5 412 zł i MGBP Kock, pow. lubartowski – 5 306 zł.

Wiele bibliotek pozyskało również mniejsze kwoty m.in. od gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, funduszy sołeckich czy prywatnych sponsorów. Były to kwoty od kilkuset do kilku tysięcy złotych.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie w 2011 r. pozyskała 309 000 zł ze środków zewnętrznych (Program „Biblioteka+ Szkolenia dla bibliotekarzy” – 160 000 zł, Program Rozwoju Bibliotek – 80 000 zł, Dyskusyjne Kluby Książki – 65 000 zł, WFOŚiGW – 4 tys. zł).

7. Inwestycje, modernizacje, zmiany w infrastrukturze

W okresie sprawozdawczym w bibliotekach wykazano przeprowadzenie ponad 100 działań o charakterze inwestycyjnym, modernizacyjnym i wizerunkowym.

Największą inwestycją w roku sprawozdawczym był remont **siedziby MBP w Białej Podlaskiej** (odnowienie elewacji pałacowej, wymiana okien, drzwi, instalacji elektrycznych i c.o., podłóg, montaż platform dla niepełnosprawnych), połączony z przystosowaniem budynku oficyny północno-zachodniej pałacu o pow. 466 m² dla uruchomienia Multimedialnej Biblioteki dla Dzieci i Młodzieży wraz z Multicentrum.

Oddano też do użytku **nowe lokale biblioteczne w gminach Zamość** (Filie w Mokrem i Żdanowie), Włodawa (Filia w Susznie), Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Sitno i Wąwolnica. Trwa remont połączony z rozbudową MBP we Włodawie oraz budowa Centrum Społeczno-Kulturalnego w Starych Kobiałkach, gdzie będzie miała nową siedzibę biblioteka gminna. W MBP w Lublinie zostały oddane do użytku 2 nowe filie biblioteczne.

W województwie odnotowano **ponad 30 generalnych remontów budynków bibliotecznych**, m.in. GBP w Baranowie, Filia w Charlejewie (GBP Serokomla), Filia w Chmielowie (GBP Dębowa Kłoda), Filia w Działyniu (GBP Siemień) i **ponad 30 modernizacji pomieszczeń bibliotecznych**, w ramach których wymieniano okna, podłogi, drzwi, oświetlenie i malowano ściany, m.in. Filia nr 2 w Biłgoraju, GBP w Aleksandrowie, GBP w Goraju, GBP w Markuszowie.

W analizowanym okresie **8 bibliotek wykazało powiększenie metrażu**, m.in. Filia w Sworach (GBP Biała Podlaska) - dodatkowo 47 m², Filia w Horodyszczu (GBP Wisznice), GBP Izbica (dodatkowo 89 m²), GBP Końskowola (dodatkowo 30 m²).

W wyniku różnych działań **20 innych placówek zmieniło lokal**. Były to biblioteki gminne w: Adamowie z/s w Potoczku, Dubience, Krzywdzie, Piszczacu, oraz filie w: Siedliskach (GBP Fajśławice), Wronowie i Starych Wierzchowiskach (MGBP Bełżyce), Pawłowicach (GBP Stężyca), Gardzienicach (MBP Piaski), Filia nr 31 MBP w Lublinie. Kilka bibliotek jest w trakcie remontów, co powoduje przeniesienie do lokalu zastępczego (4 biblioteki, m.in. MBP w Terespolu, Filia w Wierzchowiskach - GBP Modliborzyce).

W 2011 r. **41 bibliotek dokonało wymiany mebli**, z czego blisko połowa - to wyposażenie kącików dziecięcych w niskie regały, stoliki i małe krzesła. **Zakup sprzętu komputerowego dokonało 17 bibliotek** (poza sprzętem komputerowym z PRB). Były to komputery stacjonarne, laptopy oraz urządzenia peryferyjne.

Planowane inwestycje i remonty w 2012 r.

W latach 2012 i 2013 przeprowadzki do nowych lokali planuje ponad 20 bibliotek. Z placówek stopnia podstawowego: PBP Hrubieszów, MBP Dęblin, MBP Frampol, GBP Głusk, GOK BPG Łaszczów, GBP Cyców, GBP Janowiec, GBP Kurów, GBP Obsza, GBP Terespol. Z filii zmieniają lokale placówki w: Turce (GBP Wólka), Gręzówce i Krynca (GBP Łuków), Woli Skromowskiej (GBP Firlej). Ponad 25 bibliotek planuje remonty o różnej intensywności, finansowane z własnego budżetu lub ze środków pozabudżetowych (projektów unijnych i infrastrukturalnych). Powstaną 3 nowe filie w sieci MBP w Lublinie, w tym biblioteka multimedialna Biblio.

Oceniając efekty działalności bibliotek województwa w 2011 r. możemy stwierdzić, że:

- zachowano dotychczasowy stan sieci i poprawiono organizację pracy poszczególnych jej ogniw,
- odnotowano wysoki wskaźnik udziału placówek w programach ogólnopolskich,

- sukcesywnie poprawia się baza lokalowa i wyposażenie bibliotek,
- trwa automatyzacja procesów bibliotecznych,
- zwiększono dopływ nowości wydawniczych (do 9 wol. /100 mieszkańców)
i intensywnie selekcjonowano zbiory,
- utrzymano zasięg czytelnictwa na dotychczasowym poziomie (17,7%) oraz zwiększono aktywność czytelniczą (do 20 wypożyczeń/1 czytelnika),
- kadra bibliotekarska podniosła kwalifikacje zawodowe, a ich wyrazem była m.in. aktywna i różnorodna działalność środowiskowa bibliotek.

